

ČEMU e-ONTO

UVOD

Uvijek kada se uvodi „nešto novo“ pojavljuju se kritičari ili pobornici koji će pronaći prednosti ili nedostatke za određenu problematiku. Kod e-ONTO aplikacije, koju je dala izraditi i održava Hrvatska agencija za okoliš i prirodu (u daljnjem tekstu: HAOP), bitno je istaknuti da ona nije obvezna za sve već je namijenjena onim poslovnim subjektima kojima je osnovna djelatnost gospodarenje otpadom. Za one koje Zakon o održivom gospodarenju otpadom (N.N., br. 94/13. i 73/17. – u daljnjem tekstu: Zakon) obvezuje da moraju postati dionik sustava, odnosno za one koji se dragovoljno odluče registrirati, ovaj članak bi trebao dati jednu širu sliku o zakonskoj obvezi, ali i o praktičnoj primjeni ove aplikacije.

ZAKONSKA OBVEZA UVOĐENJA e-ONTO-a

Novim izmjenama i dopunama Pravilnika o gospodarenju otpadom (N.N., br. 23/14., 51/14., 121/15. i 132/15. – u daljnjem tekstu: Pravilnik) trebala bi biti upotpunjena i pojašnjena zakonska obveza vođenja e-ONTO-a za sve poslovne subjekte koji se bave gospodarenjem otpadom. Stoga svakako valja ponoviti tko su sve obveznici vođenja e-ONTO-a.

To su osobe koja su ishodile dozvolu iz članka 86. Zakona:

- trgovac otpadom,
- osoba upisana u očevidnik reciklažnih dvorišta,
- davatelj javne usluge prikupljanja miješanog komunalnog otpada i,
- davatelj javne usluge prikupljanja biorazgradivog komunalnog otpada.

Proizvođači i prijevoznici otpada koji nisu obveznici, ali sudjeluju u lancu gospodarenja otpadom i vode Pravilnikom propisani obrazac ONTO mogu ga na vlastiti zahtjev početi voditi posredstvom mrežne aplikacije.

Pravilnikom se predviđa da će svi koji su u skladu sa člankom 45., stavkom 4. obveznici korištenja e-ONTO aplikacije, u roku od 30 dana od stupanja Pravilnika na snagu, morati registrirati barem jednog korisnika u e-ONTO aplikaciju. Također, svaki obveznik vođenja e-ONTO-a dužan je početi voditi Očevidnik o nastanku i tijeku otpada putem e-ONTO aplikacije 60. dan od dana stupanja na snagu Pravilnika.

ŠTO JE e-ONTO?

Potreba za centralizacijom i kontrolom podataka o nastanku, kretanju i zbrinjavanju otpada uvjetovala je HAOP-u projekt izrade ove mrežne

(web) aplikacije koja je trebala biti puštena u rad još krajem 2016. godine. Nakon predstavljanja aplikacije javnosti ona je aktivirana u tzv. „edukativnom modu“, no zbog nedostatka zakonskog okvira za uvođenje iste i praktičnih primjedbi od korisnika, prihvaćeno je dodatno vrijeme za otklanjanje nedostataka, ali i razradu nekih detalja unutar aplikacije.

S obzirom na visoku informatičku povezanost koja je manje-više standard kod većine poslovnih subjekata, kreatori aplikacije su omogućili vrlo jednostavan pristup aplikaciji putem bilo kojeg mrežnog preglednika, a samo korištenje započinje registracijom subjekta i dodjelom korisničkog imena s lozinkom. Korištenje aplikacije je besplatno, a HAOP je na svojim mrežnim stranicama stavio pisane upute i videoupute koje bi budućim korisnicima trebale služiti za registraciju i daljnji rad u aplikaciji. Za one koji će i nakon proučenih uputa trebati pomoć, Hrvatska gospodarska komora, ali i nekoliko tvrtki odnosno ustanova ponudile su kratki seminar kao dodatnu pomoć u početnom snalaženju s aplikacijom.

Sami korisnici će u početku odraditi veliki posao unosa aktualnih podataka o subjektu za koji se registriraju tako da će jednom kreirati Prateći list ili e-ONTO odnosno e-ONTO-P sadržavati sve osnovne podatke o subjektima za određeni ključni broj, a kasnije će ih se moći, uz manje preinake, koristiti u budućim razdobljima. Dakle, administratori poslovnog subjekta će odraditi najveći dio posla, ali će imati i znatnu korist povlačenjem podataka iz baze sustava npr. upisivanjem OIB-a sustav bi trebao automatski unijeti podatke unesene prilikom registracije u novokreirani elektronički obrazac. Po dodjeli korisničkog računa ovlašteni administrator u nekom poslovnom subjektu će moći dodjeljivati ostalim korisničkim mjestima uloge s određenim ovlastima i imati kontrolu nad njima. Po dodjeli uloge korisnik u poslovnoj jedinici nekog subjekta neće morati prolaziti postupak registracije, već će samo za svoju poslovnu jedinicu unositi svoje podatke, ali neće moći vidjeti podatke o ostalim poslovnim jedinicama tog poslovnog subjekta.

Obveznik vođenja e-ONTO-a dužan je imati unesene podatke u e-ONTO aplikaciju o ko-

ličinama otpada po vrstama otpada i ključnom broju otpada u skladu sa stvarnim stanjem na svim odgovarajućim lokacijama za koju se vodi taj očevidnik na taj dan. Početna količina otpada koja se unosi u e-ONTO aplikaciju unosi se kao jedinstvena količina određene vrste otpada, neovisno o oznakama načina navedenim u ONTO obrascu koji se do tada vodio, kao vlastiti proizvodni otpad.

Pravilnikom bi se definirala i masa otpada koja se navodi u Pratećem listu, a ona je iznos mase odgovarajuće pošiljke otpada koja je usuglašena između osobe koja predaje i osobe koja preuzima taj otpad. Ovdje aplikacija zahtijeva suglasnost svih dionika i za to je ostavljen određeni rok kako bi se i Prateći list i e-ONTO mogli zaključati.

U aplikaciji je mogućnost manipuliranja podataka u ONTO svedena na minimum upravo usuglašavanjem, što u praktičnom primjeru znači: predavatelju otpada će se količina otpada na Stanju smanjiti za Izlaz, tek kada konačni preuzimatelj potvrdi količinu iz Pratećeg lista, a time će se automatski povećati Ulaz odnosno stanje na skladištu preuzimatelja otpada. Ako zadnji dionik želi promijeniti masu otpada, on mora dobiti suglasnost svih dionika, a sve promjene se bilježe te je vidljivo tko je i kad nešto mijenjao, uz mogućnost umetanja komentara. Samo usuglašavanje će možda vremenski potrajati, može dovesti i do storniranja Pratećeg lista, povrata pošiljke i slično, no osigurana je veća kontrola i to je svakako prednost ovakvog sustava. Aplikacija e-ONTO osigurava sigurnost podataka sadržanih u e-ONTO-u jer onemogućuje neovlaštene izmjene od trećih osoba.

GDJE SU TU PRIJEVOZNICI OTPADA?

Na uvođenje obveze vođenja e-ONTO-P naročito osjetljivi su se pokazali prijevoznici na terenu kako zbog pristupa internetskoj vezi tako i zbog potreba za predočenjem Pratećeg lista kada je isti obveznik. Pravilnik točno propisuje kada se smatra da vozač koji prevozi otpad ima prateći list: „Smatra se da se određeni Prateći list nalazi u vozilu (prati pošiljku otpada) kad se u vozilu nalazi na papiru otisnut obrazac PL-O iz

Dodatka XIII ovoga Pravilnika ispunjen s odgovarajućim podacima ili kad je na odgovarajući način ispunjen obrazac PL-O u e-ONTO aplikaciji". Obrazac Pratećeg lista koji se ispisuje iz e-ONTO aplikacije, valjan je bez pečata i potpisa.

Hoće li to iziskivati od prijevoznika otpada upotrebu prijenosnog računala, tableta ili slično pokazat će praksa, no i dalje će biti obveza proizvođača otpada izvan sustava da on ispuni Prateći list koji će prijevoznik ovjeriti prilikom preuzimanja. U sustavu je predviđena i opcija kada niti proizvođač niti prijevoznik neopasnog otpada nisu obveznici vođenja e-ONTO-a jer tada obvezu unosa podataka u sustav na sebe preuzima onaj tko je otpad preuzeo na obradu ili zbrinjavanje, stoga bi vaganje trebala biti jedina opcija utvrđivanja stvarnog iznosa mase otpada.

TKO NASTAVLJA PO STAROM?

Obveznici vođenja obrasca ONTO poput manjih proizvođača otpada i prijevoznika otpada za vlastite potrebe i dalje će moći predavati Prateći list i popunjavati svoj vlastiti obrazac ONTO i ONTO-P, elektronički ili ručno, a preuzete količine otpada upisivat će u aplikaciju samo obveznik e-ONTO-a.

Za one koji su izvan sustava bit će poželjno da svoj otpad važu, jer najveći dio proizvođača otpada je „dobivao“ količine od prijevoznika koji je preuzeti otpad mogao, ali i nije morao vagati pa bi količina bila procijenjena, a ne stvarna. U financijskom smislu bi to značilo ili veći trošak za zbrinjavanje ili manju naknadu od prodaje otpada za proizvođača otpada. Proizvođači otpada naknadno zaprimljene količine iz pratećeg lista unose u svoj ONTO obrazac i po potrebi predaju u Registar onečišćavanja okoliša svoje županije, a onda se pojavljuju određena odstupanja, no to je dalje statistika i nije tema ovog članka.

Valja dakle ponoviti, samo poslovni subjekti kojima je djelatnost gospodarenje otpadom i koji za tu djelatnost posjeduju dozvolu su obveznici e-ONTO-a dok svi ostali mogu bez straha od nekih kazni nastaviti „po starom“, a ako žele postati korisnici aplikacije tada je to izričito na vlastiti zahtjev.

DOSTUPNOST, OBRADA I ČUVANJE PODATAKA

Obvezniku korištenja e-ONTO-a dostupni su svi podaci koje je unio u aplikaciju, ali i analitička te druga izvješća koja se odnose na njega prema dodijeljenoj ulozi. Unaprijeđene su mogućnosti filtriranja podataka u svrhu izrade analitičkih izvješća iz e-ONTO aplikacije, pa će i sama obrada i korištenje podataka olakšati korisnicima daljnji rad. Ispis podataka je moguć u više formata (word, excell tablica ili PDF). Nije potrebno ispisivanje velike količine obrazaca na kraju godine što je također određena ušteda za korisnika aplikacije, a podaci se ionako čuvaju u skladu sa Zakonom. Osoba koja vodi Očevidnik o nastanku i tijeku otpada putem e-ONTO aplikacije nije dužna voditi taj očevidnik na drugi način (u papirnatom obliku i sl.).

Bitno je istaknuti da postoji dostupnost sustava za svakodnevno unošenje, ali i kontrolu podataka od HAOP-a, Ministarstva zaštite okoliša i energetike i Fonda za zaštitu okoliša i energetiku zbog povezanosti ovog sustava s drugim informacijskim sustavima. Sam rad unutar aplikacije i njezina upotreba moguće će pokazati neke manjkavosti, ali mogućnost informiranja i ostavljanja povratne informacije HAOP-u omogućit će još bolji rad sustava.

Za korisnike aplikacije u „edukativnom modu“, koji su istu koristili za vježbu, važno je ponoviti da će svi uneseni podaci, osim korisničkih podataka iz registracije, biti izbrisani prelaskom na „radni mod“. Stvarni početak rada definiran je stupanjem na snagu Pravilnika.

ZAKLJUČAK

Oni koji nisu obveznici nastavljaju po starom. No, obveznici e-ONTO-a dobivaju iste uvjete za korištenje i jedinstveni sustav, mogućnost unosa, intervencije i kontrole kroz dostupnost 24/7, a na tržištu otpada bi mogli zapuhati novi vjetrovi. Hoće li e-ONTO uvesti red u gospodarenje otpadom pokazat će vrijeme, no sigurno neće spriječiti zlonamjernike da neke bačve ne završe u okolišu ili netko ostvari ilegalnu dobit od otpada. Mnoge su aplikacije razvijene i puštene u rad s ciljem da poboljšaju i ujednače

način rada korisnika određenog sustava, no sve nisu uspjele postići zamišljeno.

Za početak aplikaciju treba prihvatiti, u nju podatke unositi ažurno i redovito, jer samo rad

unutar sustava omogućava legalan rad. Bilo kakav otpor i neprihvatanje korištenja aplikacije je nerazuman i za sobom povlači mogućnost kažnjavanja, oduzimanje dozvole i dr.

*dr. sc. Branimir Fuk, dipl. ing. rud.
Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, Zagreb*